

EGY KISLÁNY EMLÉKKÉPEI

– a második világháborúból –

„Bombázórajok húztak el felettünk...”

(Radnóti)

Létezik egy olyan opera, amely szinte egyé vált személyével, ez pedig Puccini *Manon Lescaut*-ja. Ebben a műben Des Grieux szerepét három évtizeden át énekelte három nyelven. A hatvanas évek közepén egy ritkán hallható Erkel operában, a *Brankovics Györgyben*, majd Muszorgszkij *Borisz Godunovjában* játszott főszerepet. Ezt követően került színre Verdi *Az Álarcosbál*, *A végzet hatalma*, *A nyugat lánya* című operákban. Rendszeresen járt Bécsbe, ahol oratóriumokban csillogtathatta tehetségét. Amszterdamban Iphigenia *Taurisában* Pylades szerepét alakította, a bregenzi fesztiválon Offenbach *Szép Helénájában* Parist énekelte.

1966-ban Kölnbe költözött, s ott is elkápráztatta a közönséget Des Grieux szerepével. Csaknem két évtizeden keresztül járta a világot. Menedzserre nem volt szüksége, kiemelkedő tehetsége előtt megnyílt számára a világ bármely operaháza.

1968-ban ő volt az első magyar énekes, aki a New York-i Carnegie Hallban magyarul énekelhette Kodály *Psalmus Hungaricusát* Kertész vezényletével. Magyar férfienekes még sosem futott be olyan fényes zenei karriert, mint ő. A hódmezővásárhelyi fiatallembérből zenei világnagyság lett.

A teljesség igénye nélkül olyan operapartneri voltak, mint Barbara Hendricks, Christa Ludwig, Anna Moffo, Joan Sutherland, Lucia Popp, Geszti Szilvia és mások. Karmesterei közül néhány világhírű név: Claudio Abbado, Karl Böhm, Lamberto Gardelli, Carlos Kleiber, Zubin Metha, Giuseppe Patané, Lorin Maazel és a többiek. Felsorolni is nehéz, milyen sok városban lépett színpadra.

Több olyan opera is szerepelt repertoárjában, amelyet hazánkban nem, vagy alig játszottak. Ilyen volt például Janáček *Jenufája*, Richard Strauss *Az árnyék nélküli asszonya*, Verdi *Simon Boccanegrája*, *Szicíliai vecsermánya*, Wagner *Lohengrinje*, Beethoven *Fidéliójának* Florestanja, Verdi *Aidája*, *Don Carlosa*, *Rigolettója*, *Trubadúrja*.

1978-ban Wagner *A nürnbergi mesterdalnokok* Stolzingi Waltherjeként mutatkozott be, ami épp olyan emblemátikus szerepét vált, mint Des Grieux lovag.

A hosszú külföldi távollét után Ilosfalvy 1982-ben tért haza, s visszaszerződött Budapestre. Régi szerepei mellett az Otellót és Bánkot énekelhette először. Ezzel egy időben a világ más operaszínpadjain Waltherként számos helyen lépett fel.

Művészi pályája 50. évfordulóját ezzel a szereppel ünnepelte 1997-ben, 70 éves korában teljes illúziót keltve mind hangban, mind játékban.

Szülővárosában, Hódmezővásárhelyen 1998-ban lépett fel utoljára, amikor a felújított Fekete Sas Szállóba kapott meghívást. Akkor - ahogy a helyi sajtónak ő nevezete - „egy szívből jövő imádsággal”, Erkel Ferenc *Bánk bán* c. operájának *Hazám, hazám* áriájával köszöntötte „földijeit”.

A budapesti közönség előtt utoljára a 2004-es Operabálon lépett fel, amikor a *Himnusz*t énekelte.

A Liszt-díjas, Kossuth-díjas, Erdemes Művészünk 2003-ban a Magyar Állami Operaház Mesterművésze díjjal tüntette ki amellet, hogy az intézmény örökös tagja volt már 1992 óta.

Nagy művész volt, szeretetreméltó ember, aki a magánembert mindig alárendelte a művészetnek. Visszavonulása után is állandóan jó kondícióban tartotta nemcsak a hangját, hanem önmagát is.

Felejthetetlen hangját, alakításait a kortársak emlékezete, TV felvételek, számos Hungaroton hanglezem őrizi. Közülük a legnagyobb példányszámot Kacsóh Pongrác *János vitéze* élte meg.

Gyermekkori ismerőse, Héjja Antal kezdeményezésére - Almási István alpolgármester úr jóváhagyásával - a Szent István utcai, egykori szülőháza falára Ilosfalvy emléktábla kerül.

A 2010. augusztus 18-án avatott Ginkgo-Sas Hotel egyik legpatinásabb konferenciaterme is róla kapta a nevét, ezzel öregbítve a világhírű, Hódmezővásárhelyről induló művész hírnevét.

A fényképeket és számos információt Ilosfalvyné Záhonyi Magdolna bocsátott rendelkezésünkre, melyet ezúton köszönünk neki.

Kovácsné Héjja Erika

Egy kislány naposcsibéket s velük pár pihés kislibát vitt ki garabolyban a napsütéses zöld árokpartra. Vitte a kis bubáját is. Maga készítette. Felöltöztette piros szoknyácskába, zoknit is húzott a lábára. Fején a pöttös kendő jól mutatott.

A Nádor utcai széles árokpart a torony alatt csendes hely. Kiszedte a kis állatokat, s itt játszadozott. Egyhangú, hosszan tartó zúgás ütötte meg a fülét. A fényes, sziporkázó égre nézve meglátta a kelet-nyugati irányba vonuló repülőgépeket. Hosszan csillogtak a kék ég alatt a ragyogó fényben. Néha csillámló szalagok is megjelentek a levegőben. Volt, aki később talált is ilyet.

A kislány egészen elpilledt a nagy megleben. A pihések összebújva pihettek. Könnyen összeszedte őket, s bubájával hazaindultak.

A nagymama sokat ült a ház előtti padon. Az akácfák sűrű lombja estefelé odacsalogatta az idősebb szomszédokat. Nemrég halt meg nagypapa. Egymást vigasztalták: volt miről beszélgetniük, mert mostanában szerelték föl az iskola tetejére a szirénát, s annak éles vijjogása a csendes nyári délutánt fölzaklatta. Megalakult a LÉGŐ egyesület. Ezek összehívták a fiatalokat és a középkorúakat oktatásra: legyenek a padláson hordók vagy más edények vízzel töltve. Homokkupacok tüztöltásra. A fiatal nők elsősegélynyújtási kiképzést kaptak: az udvarokon ássanak futóárkot, Z alakút, növényekkel fedjék be. Ide húzódjon szirénázás-kor mindenki a házból.

Gyakoriak voltak a szirénapróbák. Közel volt az iskola, ahonnan a sziréna szólt. A sívítás ijesztő hangjára a kislány befogta a fülét.

Az apa egyedül ásta ki a „bunkert”, tetejét kukoricaszárral álcázta. Egyetlen férfi volt a háznál: az apa nyolc nő mellett. A „nagybácsi” — az alig 17-18 éves fiú, a legkisebb testvér — a leventemozgalom és az újsághírek felszólítására önként jelentkezett a frontra. Senki sem gondolt arra, hogy sohasem tér vissza. Pedig így lett. A háború után kerestették a Nemzetközi Vöröskereszttel: elhalálozott.

De ezek előtt, a nagymama még hallott valamit a szomszédoktól, hogy gyorsan menjenek a Nádor utcára. A gyerekek szülei kezét fogva siettek. Még az Ómama is jött utánuk. A patikával és a vele átellenben lévő (a Visszhang és a Nádor utca sarkán) rőfös bolttal szembeni járdán a fal mellett sorban állt már sok ember: bémészködők. Pedig nagyon szomorú látvány tárult elébük: az utca közepén lassú menetben, lehajtott fejjel, kis batyuval családok gyalogoltak fāradtan. Makó felől jöttek. Az út szélén – kétfelől – kakastollasok lépkedtek lovukon. A lovak patája csattogott a szürke gránitkockákon. Néha a járdáig is fölkapattak, lobogott a csákójukon a kakastoll. A kislány ijedten húzta édesanyja szoknyáját. Elbújt mögé. Az út közepén lépdelők nem néztek föl, csendben, komolyan vonultak előre. Vajon ki vezette őket, vajon hová mentek? A kislány semmit sem tudott erről, de lelkében – mint egy mozgó filmszalag – örökre megmaradt ez a kép.

A rőfös bolt polcai, gombolyag cérnái, fonalai, a kelmék szét voltak dobálva az árokban. Ezt másnap mutatták meg neki a nővérei. De hogy kik tették, miért tették, azt senki sem tudta. Az újság csúnya, vörös, tátott szájú embert ábrázolt az első oldalán. Arról beszéltek a felnőttek, hogy a vörös rém széthasítja lábánál fogva a gyermekeket, az asszonyokat meggyalázza. S a vörös rém közeleg! Sokan összepakoltak. Akiknek volt stráfkocsijuk, fölpakolták a legszükségesebbeket, és elindultak a Dunántúl felé. A sziréna hangja gyakran belehasított a levegőbe.

Lucskos, saras ősz lett. Az édesapa kiment a földre, hogy valami élelmet hozzon a családnak. Fogytán volt minden. A kislányt elküldték tejért. A közelben nem volt tehenes ház, a rámpán túl lépdelt hát kék kannájával. A sziréna megállította. Rohanó emberek az utcán... Ő egy ház szeglete mögé húzóda állt reszketve.

Sötétben ért haza. De az apa nem jött, hiába várták egész éjjel. Másnap estefelé, lucskos-sárosan húzott maga után egy zsákot: saras krumpli, cukorrépa s csöves kukorica volt benne. A család örvendett, hogy otthon van. Elmondta, hogy kukoricakúpban húzta meg magát éjjel. Az országoton nem mert mutatkozni. Közel ropogtak a puskatüzek.

Pár napig volt mit enniük. Az édesanya szorgos keze a sáros répából melaszt főzött. Karamellillat úszott a konyhában. A sűrű fekete lével ízesített tea fölmelegítette őket.

Dratsay Zsigmondné